Selbergs grundläggande tes att nutida religiösa rörelser inte enbart skapar något nytt i samtiden utan även har ett bestämt förhållningssätt till det förflutna som man känner sig direkt relaterad till. En sådan historisk inriktning har Selberg kunnat belägga både genom New Age-inspirerade skrifter och genom egna intervjuer med bl. a. informanten Inger som har blivit shaman med ett framträdande intresse för urfolks kulturer.

Till slut vill jag säga att denna bok har mycket att ge, både på ett principiellt och ett konkret plan, för den som vill fördjupa sig inom den folkliga religiositetens domäner. Dessa har faktiskt utvidgats genom nya studiefält både i nutiden och i det förgångna. Det är värdefullt att Selberg har ställt samman många års erfarenheter inom detta forskningsfält. Översiktligheten blir mycket bättre för en utomstående läsare om man får en samlad volym i stället för spridda artiklar och debattinlägg av samme författare.

Kustkultur och kulturarv

Aina Aske og Maria Forneheim (red.). 2011. *Västerhavets kulturarv. Kulturmøter i skandinavisk periferi.* Göteborg og Larvik: Göteborgs stadsmuseum og Larvik kommune. 165 s.

Anmeldt av Anders Gustavsson, Universitetet i Oslo

Under 1980-talet pågick ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt som tog fasta på lokala kulturer i ett jämförande perspektiv och på kulturkontakter runt haven Kattegatt och Skagerack. Forskare från Danmark, Norge och Sverige samarbetade. Vi gav ut sjutton skrifter i serien *Meddelelser* från *Kattegatt-Skagerackprojektet*. I egenskap av svensk ledare inom detta projekt gläder jag mig nu över att området runt Kattegatt och Skagerack har fått ett förnyat intresse under 2000-talet inom projektet *Västerhavets kulturarv*. Det pågick under åren 2009–2011 och var ett Interreg-projekt bekostat med EU-medel. Det har bestått av ett samarbete mellan universitet och museer i Danmark, Norge och Sverige. Intresset för kulturmöten över havet har varit framträdande.

Den här recenserade antologin utgör den skriftliga rapporten från detta projekt. Både universitetsforskare och museianställda medverkar med olika kapitel. Ett mål för projektet har varit att nå ut till en bred allmänhet. Därför har man anordnat seminarier, kurser och vandringsutställningar.

Områdena runt Kattegatt och Skagerack har varit perifert belägna inom de tre involverade länderna. Intresset i projektet har därför fokuserats på det regionala till skillnad från det nationella som annars spelat en så framträdande roll i de tre länderna. De första kapitlen i antologin tar upp teoretiska perspektiv på frågorna som avser att finna fram till gemensamma kulturarv runt Kattegatt och Skagerack. Kulturhistorikern Arne Bugge Amundsen från Oslo diskuterar på ett generellt plan frågan om det funnits en gemensam historia och kultur runt dessa hav på 1700-talet och om detta i så fall fortfarande kan aktualiseras i vår tid. Han betonar vikten av att tränga bakom de nationalistiska strävandena som blev så framträdande under 1800-talet i Norge, och i stället kunna peka på att ”folk, ideer, symboler og erfaringer forflyttet seg til dels uavhengig av statsgrensene” (s. 29).

Kulturhistorikern Niels Kayser Nielsen från Århus fortsätter i sitt inlägg de teore-

tiska diskussionerna under temat transnationella kulturkontakter i perifera områden. Dessa har blivit förbisedda när den nationella historieskrivningen och huvudstädernas centrala betydelse har stått i fokus. I stället skall de gränsöverskridande kontakterna stå i centrum när det gäller Kattegatt-Skagerackområdet. Kayser Nielsen ger exempel på sådana kulturmöten bland fiskarbefolkning som har varit verksam i detta område under 1900-talet. Kjell Østby vid Larvik læringsssenter diskuterar migration och kontakter i vår egen tid på ett generellt och teoretiskt plan. Denna artikel hänger dock löst samman med de andra bidragen i antologin genom att den inte har någon direkt anknytning till Kattegatt-Skagerackområdet.

Historikern Peter Aronsson i Linköping fortsätter diskussionerna om det regionalas betydelse vid studier av kulturarv. Historikern Christer Ahlberger i Göteborg letar mer konkret efter Västerhavets gemensamma kulturarv som inte är så känt idag men som forskaren, om hon eller han noga bemödar sig, kan finna spår av i källor från äldre tid. Ahlberger anknyter här på ett värdefullt sätt till Kattegatt-Skagerackprojektets slutprodukt *Kystfolk* som publicerades av den danske projektledaren Poul Holm 1991.

Ekonomhistorikern Per Hallén i Göteborg har tagit fasta på 1700-talets ekonomiska strukturer med utgångspunkt i handel och sjöfart. Han finner att varor, i första hand järn, trä och sill, och pengar utgjorde en förenande kraft runt Västerhavet. Detta har emellertid knappast uppmärksammats inom tidigare forskning.

Ett specialområde som undersökts främst av museianställda utgörs av herrgårdskultur i kustnära områden utmed Kattegatt och Skagerack. Britta Andersen som är ledare för herrgårdsmuseet i Gammel Estrup på Jylland, har skildrat arkitektur och herrskapsliv på denna herrgård under 1700-talet. Den befann sig långt borta ifrån landets centrum och kungliga envälde i Köpenhamn.

Historikern Adam von Schéele i Göteborg tar upp betydelsen av internationell handel under 1700-talet med utgångspunkt från herrgården Gunnebo i närheten av Göteborg. Här fanns starka impulser från England tack vare den inflyttade handelsmannafamiljen Hall som blev dominerande inom denna internationella handel.

Arkitekt Lars Jacob Hvinden-Haug från Oslo har tagit fasta på en större herrgård i den norska kuststaden Larvik. Den blev liksom Gunnebo präglad av internationella kontakter genom anknytningen till en betydande sjöfart. Arkitekturmässigt och i fråga om trädgårdsanläggningar finns det stora likheter mellan 1700-talsherrgårdarna i Gammel Estrup, Gunnebo och Larvik, vilket kan tyda på gemensamma impulser och kulturkontakter. Alla tre herrgårdarna fungerade som regionala maktcentra.

Aino Aske och Gro Stalsberg, som är verksamma vid Larviks museum, har i en gemensam artikel koncentrerat sig på att lyfta fram Vestfold fylkes glömda kulturarv. Detta fylke har präglats av kontakter över havet utanför landets gränser, inte minst med Danmark. Ur ett nationalistiskt perspektiv har Vestfold därmed inte varit lika intressant som norska inlandsfylken, så som Telemark, där fokus i stället har legat på den inhemska och urgamla bondekulturen.

Maria Forneheim vid Göteborgs stadsmuseum har arbetat med att producera vandringsutställningen ”Gränslöst” som ville visa på kulturarv på tvärs av nationsgränser utmed Kattegatt och Skagerack och

med fokus på 1700-talet. De olika temata i utställningen byggdes upp kring begreppen makt, frihet och kunskap.

Till slut kan noteras att antologin saknar en uppsummerande diskussion. Det skulle ha varit bra att kunna få en sammanfattande presentation av vilka gemensamma drag inom Kattegatt-Skagerackområdet som detta projekt har kommit fram till och hur man kommit vidare i jämförelse med det tidigare Kattegatt-Skagerackprojektet. Ett stort intresse i antologin har ägnats åt 1700-talet vilket är en fördel med tanke på att Kattegatt-Skagerackprojektet främst inriktade sig på 1800- och 1900-talen. En stor vinst med detta nya projekt är att perifera områden på nationsplanet i äldre tid har lyfts fram och att man visat på att deras styrka har varit transnationella handels- och kulturkontakter över haven till skillnad från nationella. Det är tillfredsställande att se att den maritima kulturforskningen går vidare med ett samarbete mellan nordiska länder och mellan universitetsforskare och museianställda. Nya interregprojekt behöver komma i gång med inriktning även på 2000-talet bl.a. gällande kustturismen som har blivit alltmera internationell.